

แนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

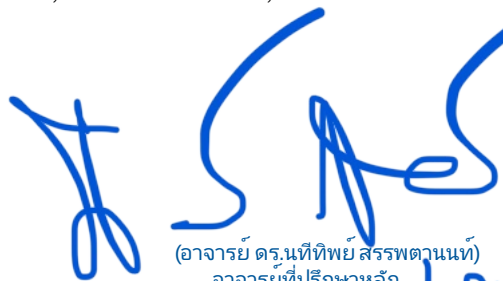
สุริยา คนสูง¹ , นทีทิพย์ สรรพตานนท์² , กัญญพัสดุ์ กล่อมธงเจริญ³ , ประภัสสร วรรณสถิตย์⁴

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน และเพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ 1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ประกอบด้วย 1. ผู้อำนวยการการยางแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน 2. ผู้ช่วยผู้อำนวยการจังหวัด 3. นักวิชาการส่งเสริมเกษตร 6 จำนวน 3 ราย ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก 2. กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรชาวสวนยางที่ขึ้นทะเบียนชาวสวนยางจังหวัดน่าน จำนวน 590 ราย ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 10 ราย รวม 20 ราย ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการศึกษากลุ่มนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรประสบปัญหาคุณภาพชีวิต ได้แก่ ด้านสุขภาพ มีอาการปวดหลัง ปวดข้อ ด้านจิตใจ มีรายได้ที่ไม่แน่นอน ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ขาดการมีส่วนร่วม ด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบจากการใช้สารเคมี ซึ่งได้มีการนำแนวทางโมเดลเศรษฐกิจ BCG มาประยุกต์ใช้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจ มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดหนี้สิน มิติด้านสังคม มีการสร้างเครือข่าย และมีการเข้าร่วมอบรมต่าง ๆ มิติด้านสิ่งแวดล้อม มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การยกระดับคุณภาพชีวิต, การพัฒนาที่ยั่งยืน, เกษตรกรชาวสวนยาง, โมเดลเศรษฐกิจ BCG

(อาจารย์ ดร.นทีทิพย์ สรรพตานนท์)
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
30 พฤศจิกายน 2568

^{1*} นักศึกษาปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

^{2,3,4} อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50290

* Corresponding author Email : Sureechai.kh@gmail.com

GUIDELINES FOR ENHANCING THE QUALITY OF LIFE FOR RUBBER FARMERS IN NAN PROVINCE THROUGH THE BCG ECONOMIC MODEL TOWARDS SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Sureechai Konsoong¹, Nateetip Sanpatanon², Kunpatsawee Klomthongjaroen³,
Prapassorn Vannasathid⁴

Abstract

This research aims to study the quality of life issues faced by rubber farmers in Nan Province and to explore ways to enhance their quality of life according to the BCG (Bio-Circular-Green) economic model towards sustainable development. This qualitative research involved two groups of participants: 1) key stakeholders related to rubber farmers in Nan Province, including 1) the Director of the Rubber Authority of Thailand in Nan Province, 2) the Deputy Governor, and 3) three agricultural extension officers, who were interviewed using in-depth interview techniques; and 2) rubber farmers registered in Nan Province totaling 590 individuals, from which the researcher selected two groups of 10 participants each (total 20) for focus group discussions.

The research findings revealed that farmers faced quality of life problems in four aspects: 1) health, experiencing back and joint pain; 2) psychological, with unstable income; 3) social relationships, lacking participation; and 4) environment, affected by chemical usage. The application of the BCG economic model led to sustainable development changes in economic, social, and environmental dimensions. Economically, farmers increased income and reduced debt; socially, networks were established, and farmers participated in various training programs; environmentally, farming methods were adjusted to be more eco-friendly, resulting in sustainable improvements in quality of life.

Keywords : Quality of Life Improvement, Sustainable Development, Rubber Farmers, BCG Economic Model

อาจารย์ ดร.เนติพิย สรรพตานนท์
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

30 พฤศจิกายน 68

^{2*} Student, Master of Business Administration in Business Administration, Maejo University 50290, Thailand

^{2,3,4} Lecturer, Master of Business Administration in Business Administration, Maejo University 50290, Thailand

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีภาคการเกษตรเป็นรากฐานสำคัญของเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชนมาอย่างยาวนาน แม้ว่ารายได้จากภาคเกษตรจะลดลงตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก แต่ภาคการเกษตรยังคงมีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และยางพารา ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงด้านอาหาร รายได้ของเกษตรกร และการส่งออกของประเทศ อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมพืชเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา แม้ช่วยเพิ่มผลผลิตและรายได้ในระยะสั้น แต่ได้นำไปสู่ปัญหาการใช้ทรัพยากรเกินขีดจำกัด โดยเฉพาะการรุกร้าพื้นที่ป่าไม้ การใช้สารเคมีเกษตร และการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างไม่ยั่งยืน ทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรยังอยู่ในภาวะเปราะบาง มีรายได้ต่ำและขาดหลักประกันที่มั่นคง การแก้ไขปัญหาภาคเกษตรในระยะยาวจึงจำเป็นต้องมีกลไกที่ไม่เพียงพึ่งพาการประกันรายได้หรือประกันราคา ซึ่งแม้จะช่วยเหลือในภาวะวิกฤตแต่ไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งยังอาจบิดเบือนกลไกราคาและลดแรงจูงใจในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้ผลักดันการนำแนวคิดเศรษฐกิจ BCG มาใช้เป็นกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน การนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ และการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในบริบทของอุตสาหกรรมยางพารา ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ แนวทาง BCG มีความเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งทั้งในด้านเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) ที่เน้นการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์จากยางธรรมชาติซึ่งสามารถหมุนเวียนได้ ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและลดของเสีย รวมถึงด้านเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ที่สนับสนุนการปลูกยางแบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมี และรักษาพื้นที่ป่าไม้ แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของการยางแห่งประเทศไทยที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางให้มีรายได้ที่มั่นคง ผ่านการส่งเสริมอาชีพเสริม การใช้ทรัพยากรภายในชุมชน และการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์จากยางพารา

ทั้งนี้ สถานการณ์ปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของภาคเกษตร โดยเฉพาะเกษตรกรชาวสวนยางที่ต้องเผชิญกับราคายางตกต่ำ ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น สภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง และโรคพืช ส่งผลให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ เกษตรกรจำนวนมากจำเป็นต้องหารายได้เสริม ทั้งจากกิจกรรมทางการเกษตรและนอกภาคเกษตร ในขณะเดียวกัน รัฐบาลได้ดำเนินมาตรการสนับสนุน เช่น โครงการสินเชื่อเพื่อประกอบอาชีพเสริม และโครงการชดเชยรายได้ เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเป็นเป้าหมายหลักของนโยบายภาครัฐ โดยมุ่งสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาฐานรากของประเทศ ผ่านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมให้แก่ประชาชนทุกคน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและสร้างความมั่นคงในระยะยาว

2. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ BCG Model

กิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา (2023) กล่าวว่า มีหลักการพัฒนาเศรษฐกิจ 3 ด้าน ได้แก่

1. เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) มุ่งใช้ทรัพยากรชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความรู้และนวัตกรรมทางชีววิทยามาช่วยในการผลิตสินค้าและบริการในด้านการเกษตร อาหาร สุขภาพ และพลังงาน เพื่อสร้างมูลค่าและความยั่งยืนในระยะยาว

2. เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เน้นการนำวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3. เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการดูแลสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพัฒนาอย่างยั่งยืน

กชิตศ ใจผาวัง (2567) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางเศรษฐกิจสีเขียว หรือ BCG โมเดล สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช) (2563) ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวผ่านโมเดล BCG เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้เติบโตแบบก้าวกระโดด โดยเน้นการกระจายโอกาสและรายได้อย่างทั่วถึงสู่ชุมชนท้องถิ่น ช่วยให้ประเทศไทยก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศรายได้สูงอย่างยั่งยืน โมเดล BCG เป็นแนวทางเศรษฐกิจใหม่ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และตั้งเป้าเพิ่ม GDP ประเทศไทยให้ถึง 4.3 ล้านล้านบาทภายใน 5 ปี อีกทั้งยังสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว (Sustainable Development Goals : SDG) ขององค์การสหประชาชาติด้วย (กรุงเทพ ธุรกิจ, 2563)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

มันสลิ่น่า ยี่มะเหรี๊บ และคณะ (2566) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกาย
2. ด้านจิตใจ
3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม
4. ด้านสิ่งแวดล้อม

สรุปคือ แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจในคุณภาพชีวิตในเชิงองค์รวม

วรรณิยา ล้ำจุงจัง และ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ (2563) กล่าวว่า แนวคิดคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกาย
2. ด้านอารมณ์
3. ด้านสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
4. ด้านสภาพสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม
5. ด้านความคิด
6. ด้านจิตใจ

สรุปคือ การพิจารณาคุณภาพชีวิตในหลายมิติที่สำคัญ ซึ่งมีทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ วัฒนธรรม ความคิด และจิตใจ โดยแต่ละด้านมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อกันและกัน เพื่อให้บุคคลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

ขวัญใจ ทองศรี (2564) กล่าวว่า การพิจารณาถึงคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ เครื่องมือในการวัดผลของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม และหากสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับองค์ประกอบข้างต้นแล้ว ชีวิตย่อมมีคุณภาพเพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวพุทธจิตวิทยา หมายถึง คุณภาพชีวิตที่เกิดจากการพัฒนาตนตามหลักภาวนา 4 คือ กาย ศีล จิตและปัญญา

คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสมไม่ เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาให้แก่สังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และสามารถดำเนินชีวิตที่ซื่อสัตย์ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยม ของสังคมสามารถแก้ไขปัญหา ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้อง ภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ แบ่งออกเป็น 3 ประการคือ

1) ทางด้านร่างกาย คือ บุคคลจะต้องมีสุขภาพกายที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเป็นผลจากการได้รับการตอบสนองทางด้านปัจจัยความจำเป็นขั้นพื้นฐานที่พอเหมาะ

2) ทางด้านจิตใจ คือ บุคคลจะต้องมีสภาพจิตใจที่สมบูรณ์ร่าเริงแจ่มใส ไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกที่เป็นสุขและพึงพอใจในชีวิตตนเอง ครอบครัวและสังคมในสภาพแวดล้อมที่ดีมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

3) ทางด้านสังคม คือ บุคคลที่สามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐาน และค่านิยมทางสังคม ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติสุข

สรุปคือ คุณภาพชีวิตครอบคลุมทั้งสามด้านหลัก คือ ด้านร่างกายที่บุคคลต้องมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งได้มาจากการได้รับปัจจัยพื้นฐานที่เพียงพอ ด้านจิตใจที่บุคคลต้องมีสภาพจิตใจที่ดีร่าเริงและมีความสุขในชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

และด้านสังคมที่บุคคลสามารถดำเนินชีวิตตามบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมได้อย่างประจักษ์ (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543)

สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง (2562) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง คุณภาพชีวิตคือการรับรู้ของแต่ละบุคคลต่อสถานะชีวิตของตนเองภายใต้บริบททางวัฒนธรรมและสังคมที่ตนอยู่อาศัย โดยสัมพันธ์กับ เป้าหมาย ความคาดหวัง และมาตรฐานของสังคม แนวคิดนี้มีความซับซ้อนและครอบคลุมหลายมิติ ทั้งสุขภาพร่างกาย สภาพจิตใจ ระดับความอิสระ ความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อส่วนบุคคล และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม องค์การอนามัยโลกจึงได้พัฒนาแนวคิดคุณภาพชีวิตในลักษณะองค์รวม ครอบคลุมทุกด้านของความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะเป็น "global and dynamic concept" ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ

1. ด้านร่างกาย (Physical Health)
2. ด้านจิตใจ (Psychological)
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship)
4. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

สรุปคือ องค์การอนามัยโลกได้พัฒนาแนวคิดคุณภาพชีวิตในลักษณะองค์รวม เพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติของความเป็นมนุษย์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นแนวคิดที่มีลักษณะเป็น "global and dynamic concept" หรือเป็นแนวคิดที่ครอบคลุมและเปลี่ยนแปลงตามเวลา และสภาพแวดล้อม

แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน

สมภพ จุโล่ และ พุฒิธร จิรายุส (2567) กล่าวว่า การพัฒนาความยั่งยืนเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานในองค์กร ครอบคลุมหัวข้อด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและธรรมาภิบาล เพื่อส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการนำปัจจัยสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เป็นปัจจัยในกระบวนการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบได้กำหนดนโยบายด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อความยั่งยืนเป็นองค์กรเพื่อความยั่งยืน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจที่ทุกบริษัทต้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาความยั่งยืนของกลุ่ม ดังนี้

ด้านสิ่งแวดล้อม ดำเนินธุรกิจด้วยความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ด้านสังคม ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีสู่สังคม โดยสนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้ทางการเงินและสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินที่จำเป็น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

ด้านการกำกับดูแลกิจการ เสริมสร้างวัฒนธรรมด้านการกำกับดูแลและการบริหารความเสี่ยงที่เข้มแข็งโดยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดมั่นในหลักการบริหารความเสี่ยงและการกำกับดูแลกิจการที่ดี

เกษร เกษมชื่นยศ (2563) กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดการพัฒนาที่สำคัญในการนิยามความหมายสามารถพิจารณาได้จากสรุปคำศัพท์ 2 คำที่ประกอบขึ้นเป็นแนวคิดนี้ ได้แก่ คำว่า "พัฒนา" และ "ยั่งยืน" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้นิยามไว้ว่า "พัฒนา" หมายถึง ทำให้เจริญ และ "ยั่งยืน" หมายถึง ยืนยง อยู่ยาวนาน เช่น ขอให้มีความสุขยั่งยืน คงทน

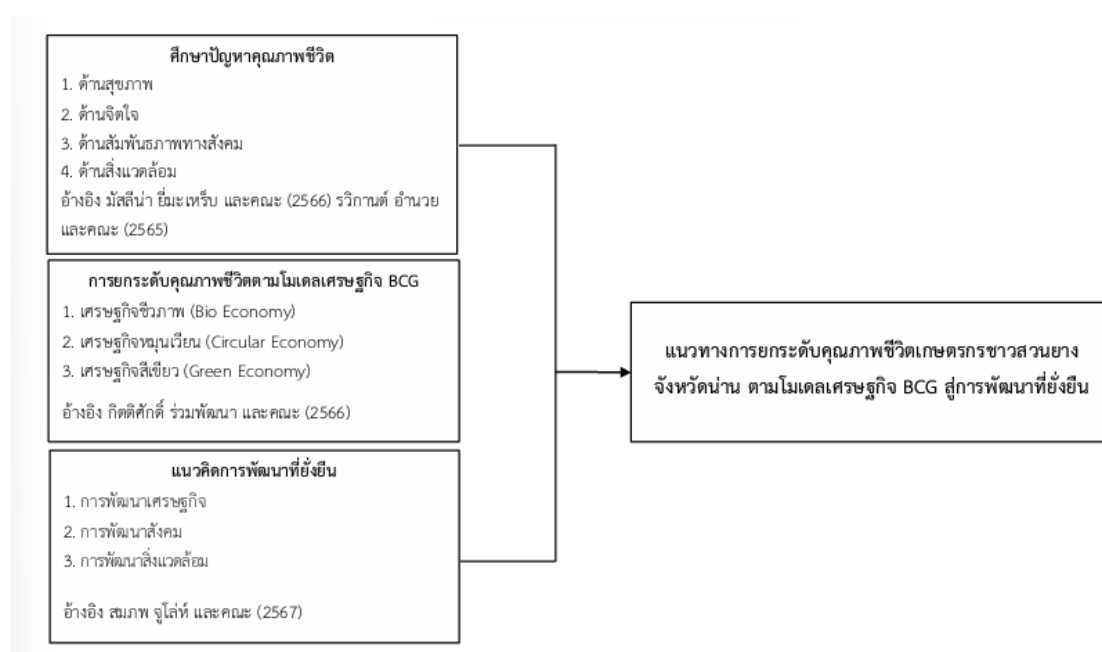
สำหรับแนวคิดที่เป็นองค์ประกอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืนมี 3 ประการ ได้แก่

1) แนวคิดทางเศรษฐกิจ คือ การที่ธุรกิจสามารถสร้างผลกำไรให้มากที่สุด โดยใช้ต้นทุนให้น้อยที่สุด จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการใช้ประโยชน์สูงสุดให้เกิดประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนจะต้องเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพมีความสมดุลและเป็นประโยชน์

2) แนวคิดทางสังคม คือ การแสวงหาและรักษาไว้ซึ่งความมีเสถียรภาพของระบบสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างคนแต่ละรุ่น การกำจัดความยากจน การรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของคนทุกระดับในสังคม โดยเฉพาะระดับรากหญ้าในกระบวนการตัดสินใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

3) แนวคิดทางสิ่งแวดล้อม คือ เน้นการรักษาหรืออนุรักษ์ระบบกายภาพและชีววิทยา รวมถึงการปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศเพื่อให้เกิดเสถียรภาพในระบบนิเวศของโลก ซึ่งต้องครอบคลุมถึงสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาด้วย ดังนั้น แนวคิดนี้จึงให้ความสำคัญกับการรักษาระบบนิเวศเหล่านี้ให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขอบเขตที่คงไว้ อนันตชัย ยูรประถม และคณะ (2557)

กรอบแนวความคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดของงานวิจัย

3.ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ได้แก่ บุคลากรภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวสวนยาง โดยผู้วิจัยได้โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) การเลือกผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้พิจารณาจากความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา โดยผู้ที่ถูกคัดเลือกมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานขององค์กร ในขณะที่พนักงานที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและมีประสบการณ์ตรงที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกในมุมมองของการปฏิบัติจริงได้

2. เกษตรกรชาวสวนยางที่ขึ้นทะเบียนชาวสวนยางจังหวัดน่าน ทั้งหมด จำนวน 590 ราย

1. กลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) การเลือกผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้พิจารณาจากความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา โดยผู้ที่ถูกคัดเลือกมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานขององค์กร ในขณะที่พนักงานที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและมีประสบการณ์ตรงที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกในมุมมองของการปฏิบัติจริงได้ จำนวน 3 ราย ได้แก่ 1. ผู้อำนวยการการยางแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน 2. ผู้ช่วยผู้อำนวยการจังหวัด 3. นักวิชาการส่งเสริมเกษตร 6 กลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2. กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรชาวสวนยางที่ขึ้นทะเบียนชาวสวนยางจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน รวม 20 คน ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการศึกษากลุ่มนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จัดทำสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ตรงในกระบวนการดำเนินงานของกลุ่ม อีกทั้งยังมีบทบาทในการบริหารจัดการหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจภายในกลุ่ม ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ดังนี้

- เกษตรกรกลุ่มที่ 1 จัดตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ.2557 มีสมาชิกทั้งหมด 260 ราย จำนวนผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 ราย ซึ่งเป็นผู้แทนที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรโดยตรง

- เกษตรกรกลุ่มที่ 2 จัดตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ.2559 มีสมาชิกทั้งหมด 330 ราย จำนวนผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 ราย ซึ่งเป็นผู้แทนที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรโดยตรง ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาคั้งนี้รวมทั้งสิ้นจำนวน 23 ราย

2. เครื่องมือวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย ดังนี้

- สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล (Key informant) จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ที่เข้าไปส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน
- สัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรเมื่อก่อนมีปัญหาคุณภาพชีวิตอะไรบ้าง ต่อมาหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เข้ามาส่งเสริมทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นได้อย่างไร

เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาจากข้อมูลที่มีผู้บันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น (Unobtrusive Research) โดยลักษณะข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ กำหนดหัวข้อการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกได้แก่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสร้างแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าโดยผู้วิจัยได้ทำการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลอย่างกว้างในการสัมภาษณ์การตั้งคำถามในแบบสัมภาษณ์สำหรับ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปัญหาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกร ก่อน-หลัง ภาครัฐ ภาคเอกชน ที่มาส่งเสริมคุณภาพชีวิต

2. ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และสืบค้นข้อมูลจาก Internet ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อแนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่ม มาสร้างเป็นรูปแบบการสนทนากลุ่มเพื่อเสนอแนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) แบบสัมภาษณ์มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้ศึกษาทำหนังสือถึงหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงหน่วยงานที่ส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวนายางจังหวัดน่าน ตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ พร้อมแบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายวัน เวลา ตามที่กำหนดสถานที่ในการสัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยประสานดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ ตามที่นัดหมายวัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยมีการบันทึกเทป จดบันทึก และถ่ายภาพนิ่งระหว่างการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันสนทนากลุ่ม การจัดทำกำหนดการสนทนากลุ่ม และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยแบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

2. ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย การนำเสนอคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวนายางจังหวัดน่าน การยกระดับคุณภาพชีวิตตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การดำเนินการอภิปราย และจดบันทึกข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งทำการบันทึกเทป และบันทึกภาพภาพนิ่ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกรอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำคำถามสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์ เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล

2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลการสนทนากลุ่ม และการสร้างข้อมูลเพื่อได้แนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามข้อเสนอแนะ

ดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ (Interview Research) ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ (Document Research) จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลออกมาในลักษณะของการพรรณนาซึ่งนำไปสู่คำตอบในการศึกษาและสรุปตามหลักวิชาการประกอบการเขียนรายงานเพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

4. ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน

ข้อมูลทั่วไปของแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดน่าน ซึ่งมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย คณะกรรมการเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการ วางแผน และกำกับดูแลกิจกรรมของกลุ่มให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก โดยเน้นการสื่อสารและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่ บทบาทของคณะกรรมการจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปรับใช้โมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนเกษตรสวนยาง

ปัญหาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าปัญหาด้านจิตใจเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง โดยมีสาเหตุจากรายได้ไม่แน่นอน ราคายางผันผวน และหนี้สินสะสม กระทั่งต่อความมั่นคงในชีวิตและสภาพจิตใจของเกษตรกร ด้านสุขภาพ เป็นปัญหาในลำดับรองลงมา เนื่องจากการทำงานที่ใช้แรงงานหนักและการใช้สารเคมีโดยขาดการป้องกันที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดปัญหาทางร่างกายมีอาการปวดเมื่อย ระบบทางเดินหายใจและผิวหนัง ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในลำดับที่สาม โดยเฉพาะการปนเปื้อนสารเคมีในดินและน้ำ รวมถึงกลิ่นเหม็นจากการเก็บยางพารา ส่วนด้านสัมพันธภาพทางสังคม เป็นปัญหาน้อยที่สุด แม้มีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมและพัฒนาศักยภาพ แต่ยังสามารถแก้ไขได้หากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่านตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้นำแนวคิดตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG มาประยุกต์ใช้ในการทำสวนยางมากที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) และเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio economy) ตามลำดับ ทั้งนี้การนำโมเดลเศรษฐกิจ BCG มาประยุกต์ใช้สามารถแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตและทำให้คุณภาพชีวิตเกษตรกรทั้งสอง

กลุ่มดีขึ้นทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ ในด้านสุขภาพ เกษตรกรมีการลดการใช้สารเคมี หันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และสารชีวภาพในการควบคุมศัตรูพืช ทำให้สุขภาพโดยรวมดีขึ้น มีการป้องกันตนเองขณะทำงาน มีการพักผ่อนได้เพียงพอทำให้ลดอาการเจ็บป่วย ด้านจิตใจ เกษตรกรมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้นจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้รับความช่วยเหลือจากโครงการต่าง ๆ ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในอาชีพ และมีความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจมากขึ้น ด้านสัมพันธภาพทางสังคม เกษตรกรมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นจากการทำงานเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และช่วยเหลือกันในการจัดการปัญหาและพัฒนาอาชีพร่วมกัน ทำให้เกิดความเข้าใจและความสามัคคีในชุมชนมากขึ้น ด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และพืชหมุนเวียน ลดการใช้ปุ๋ยเคมี รวมถึงมีการจัดการน้ำอย่างเหมาะสม เพื่อลดผลกระทบจากภัยแล้ง ซึ่งส่งผลดีต่อดิน น้ำ และระบบนิเวศโดยรวม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้นำแนวคิดตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG มาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมในการทำสวนยาง ส่งผลให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาพ จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อม การประยุกต์ใช้โมเดลนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนใน 3 มิติหลัก ในมิติด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรสามารถเพิ่มรายได้และลดต้นทุนผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการผลิตรายกก่อนถ้วยตามมาตรฐาน การนำวัสดุเหลือใช้มาทำปุ๋ยอินทรีย์และพลังงานชีวมวล รวมถึงการรวมกลุ่มจำหน่ายผลผลิตผ่านตลาดกลาง ซึ่งส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก ในมิติด้านสังคม แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียวช่วยส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร การทำงานร่วมกันภายในชุมชนทำให้เกิดความสามัคคี การแบ่งปันความรู้ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกษตรกรมีความภาคภูมิใจในอาชีพ ลดความเครียด และมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น ในมิติด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ สารชีวภาพ และพลังงานแสงอาทิตย์ ลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี รวมถึงการจัดการของเสียจากสวนยางให้เกิดประโยชน์ ซึ่งช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

5. สรุปและอภิปรายผล

1. ปัญหาคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน จากผลการวิจัยด้านสุขภาพ เกษตรกรทั้งสองกลุ่มประสบปัญหาสุขภาพจากการทำงานในสวนยาง โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอาการปวดหลังและปวดข้อจากการทำงานในท่าที่ยืนนานและต้องเดินในพื้นที่ไม่เรียบ ส่งผลกระทบต่อข้อต่อและสายตาดังนี้ยังมีการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีในกระบวนการผลิตโดยขาดการป้องกันที่เหมาะสม การไม่สวมอุปกรณ์ป้องกันและการจัดเก็บสารเคมีอย่างถูกวิธี ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงในการได้รับสารพิษทั้งทางผิวหนังและทางเดินหายใจ ด้านจิตใจ เกษตรกรทั้งสองกลุ่มเผชิญกับความวิตกกังวลจากรายได้ที่ไม่แน่นอน เนื่องจากราคายางพาราผันผวนและถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ซึ่งทำให้รายได้ไม่เพียงพอและเกิดปัญหาหนี้สินเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังขาดโอกาสในการลงทุนพัฒนาสวนยางตามต้องการ ส่งผลให้เกิดความเครียดและขาดอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง ทำให้ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของตนเองได้ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม เกษตรกรทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ทำงานในสวนยางเป็นหลัก จึงขาดเวลาในการ

เข้าร่วมกิจกรรมหรือประชุมของชุมชน ซึ่งส่งผลให้ขาดการรับรู้ข่าวสารและโอกาสในการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ภายในชุมชนไม่แน่นแฟ้น และการรวมกลุ่มเพื่อมีส่วนร่วมในระดับชุมชนยังขาดระบบที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน *ด้านสิ่งแวดล้อม* เกษตรกรทั้งสองกลุ่มยังคงใช้สารเคมีในการทำสวนยาง ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมีหรือยาฆ่าหญ้า อย่างไรก็ตามการใช้สารเคมีต่อเนื่องส่งผลเสียต่อดินและน้ำ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของเกษตรกรรวมถึงชุมชนใกล้เคียง นอกจากนี้การเก็บยางก้อนถ้วยยังทำให้ส่งกลิ่นเหม็นจากน้ำยางที่ไหลออกมา กลิ่นเหล่านี้จะกระจายไปในอากาศทำให้คุณภาพอากาศในพื้นที่แอ่งและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้อยู่ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รวีกันต์ อำนวย และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่ามีปัญหาด้านจิตใจ เกษตรกรมีความเครียด วิตกกังวล ทุกครั้งที่มีการลงทุนทำการเกษตรว่าจะได้ผลผลิตคุ้มค่ากับที่ลงทุนหรือไม่ ด้านสังคม เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดการปรึกษาพูดคุยหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และความร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชนบ้างก็มี ด้านสุขภาพ เกษตรกรเน้นการใช้สารเคมีเพื่อที่จะให้ผลผลิตได้เยอะขึ้นทำให้ส่งผลเสียต่อสุขภาพของเกษตรกรและครอบครัว ผลการวิจัยนี้ใช้แนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ขณะที่งานวิจัยที่ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงนั้นอาศัยทฤษฎีด้านเศรษฐกิจในการศึกษาวิเคราะห์ ทำให้ผลลัพธ์ของการวิจัยทั้งสองแตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งส่งผลให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ศึกษาในแต่ละกรอบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

2. แนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ตามโมเดลเศรษฐกิจ BCGสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG ชี้ให้เห็นว่า *ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio economy)* มีการประยุกต์ใช้แนวทางเศรษฐกิจชีวภาพ (Bio economy) โดยเกษตรกรทั้งสองกลุ่มช่วยเพิ่มมูลค่ายางพารา โดยการพัฒนาคุณภาพยางก้อนถ้วยให้ได้มาตรฐานของ กยท. ควบคู่กับการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน คือการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชผสมผสาน และการนำวัสดุเหลือใช้จากสวนยางมาผลิตพลังงานชีวมวล ซึ่งช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ แนวทางนี้สะท้อนถึงการพัฒนาเศรษฐกิจที่ *ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy)* มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) มาปรับใช้ในสวนยางของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร โดยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นใบยาง เศษพืช และมูลสัตว์ ซึ่งช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมี เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดขยะในสวนยาง และลดต้นทุนการผลิต นอกจากนี้ยังใช้วิธีเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คือการปลูกพืชหมุนเวียนและการใช้สารชีวภาพควบคุมศัตรูพืช ซึ่งส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนตามหลัก BCG Model และช่วยรักษาระบบนิเวศในสวนยางอย่างมีประสิทธิภาพ *ด้านเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy)* มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) มาปรับใช้ในการทำสวนยางของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมุ่งเน้นการลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี โดยหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์จากวัสดุ

ธรรมชาติ จากเศษพืชและมูลสัตว์ ซึ่งช่วยปรับปรุงคุณภาพดิน ลดต้นทุนการผลิต และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีการใช้พลังงานทดแทนจากการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แนวทางดังกล่าวสะท้อนถึงการทำเกษตรที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าเพื่อความยั่งยืนของชุมชนและระบบนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา และคณะ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานคิด Model เศรษฐกิจ BCG สู่ความยั่งยืน ตำบลโคกยาง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า *ด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน* ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ทุกประเด็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเกษตรกรรมมีการนำมูลสัตว์มาใช้เป็นปุ๋ย ประเด็นระบบหมุนเวียนส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม และประเด็นชุมชนมีการหมุนเวียนนำปุ๋ยแร่ธาตุ สารต่าง ๆ กลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และการนำวัสดุเหลือใช้กลับมารีไซเคิลอีกครั้ง *ด้านเศรษฐกิจสีเขียว* ที่ต้องพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่าทุกประเด็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นชุมชนมีการจัดการของเสียอย่างมีประสิทธิภาพ การลดผลกระทบต่อโลกอย่างยั่งยืน ชุมชนมีการจัดการขยะอย่างถูกต้อง ชุมชนมีกระบวนการการบำบัดน้ำเสียชีวภาพ ผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชุมชนให้ความสำคัญกับการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการเป็นมิตรกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาชนส่วนใหญ่มีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสีเขียว ชุมชนมีการจัดการขยะอย่างถูกต้องมีการใช้ระบบหมุนเวียนที่ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน ชุมชนมีการใช้ปุ๋ยธรรมชาติมากกว่าปุ๋ยเคมี มีการทำปุ๋ยหมัก และนำไปใช้ทางการเกษตรเพื่อที่จะลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยเคมี และได้ผลผลิตที่ต้องการ *ด้านเศรษฐกิจชีวภาพ* มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายประเด็นพบว่า ทุกประเด็นอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ การส่งออกค้าขายมูลสัตว์ เศรษฐกิจชีวภาพสามารถสร้างรายได้สร้างอาชีพ การนำความรู้มาพัฒนาการผลิต สร้างมูลค่าเพิ่ม และการทำเศรษฐกิจชีวภาพ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรในชุมชนมีการนำมูลสัตว์มาใช้เป็นปุ๋ยและมีการส่งออกค้าขายมูลสัตว์สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนได้โดยการใช้เศรษฐกิจชีวภาพ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนภายในตำบลโคกยางมีสภาพแวดล้อมภายในชุมชนที่ดีต่อการดำรงชีวิต และมีสุขภาพร่างกายและจิตใจแข็งแรง

ทั้งนี้การนำโมเดลเศรษฐกิจ BCG มาประยุกต์ใช้สามารถแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตและทำให้คุณภาพชีวิตเกษตรกรทั้งสองกลุ่มดีขึ้นทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ *ด้านสุขภาพ* มีการปรับปรุงวิธีการทำสวนยางของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มเน้นการลดการใช้สารเคมี และหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และสารชีวภาพในการควบคุมศัตรูพืชและโรคอย่างปลอดภัย เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันอันตรายจากสารเคมีโดยการสวมหน้ากากและถุงมือ และปรับพฤติกรรมการทำงานเพื่อลดอาการปวดเมื่อย ปวดข้อ และเสริมความยืดหยุ่นของร่างกาย ในขณะที่เกษตรกรกลุ่มที่ 2 เน้นการออกกำลังกายและลดการใช้สารเคมี

ซึ่งช่วยลดอาการปวดข้อและสายตาล้า ผลการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลดีต่อสุขภาพของเกษตรกรโดยรวม *ด้านจิตใจ* มีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานและการรวมกลุ่มส่งผลให้เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีสภาพจิตใจที่ดีขึ้น เกษตรกรกลุ่มที่ 1 มีความวิตกกังวลลดลงและรู้สึกภาคภูมิใจในอาชีพสวนยางมากขึ้น เนื่องจากการขายผลผลิตผ่านตลาดกลางที่มีราคายุติธรรมและได้รับการสนับสนุนจากโครงการปุ๋ยอินทรีย์ตามโมเดลเศรษฐกิจ BCG ซึ่งช่วยลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ ส่วนเกษตรกรกลุ่มที่ 2 การรวมกลุ่มและร่วมมือกันในการประมวลยางพาราและการขอรับการสนับสนุนจากโครงการต่าง ๆ ทำให้มีความมั่นคงทางจิตใจ ลดความเครียด และมองอาชีพสวนยางเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่มั่นคงและมีคุณค่า โดยทั้งสองกลุ่มได้รับแรงบันดาลใจจากการทำงานร่วมกันและการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ส่งผลให้มีความสุขในการทำงานและความมั่นคงทางจิตใจเพิ่มขึ้น *ด้านสัมพันธภาพทางสังคม* การรวมกลุ่มและการทำกิจกรรมร่วมกันช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีขึ้นทั้งในครอบครัวและกับเพื่อนเกษตรกร เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ได้ร่วมมือในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมีและการจัดการปัญหาสภาพพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มีความมั่นใจในการพัฒนาอาชีพมากขึ้น ส่วนเกษตรกรกลุ่มที่ 2 การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและการแลกเปลี่ยนความรู้โดยการจัดการน้ำยางพาราและการขอรับเงินอุดหนุนผ้าใบคลุมบ่อช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชน การร่วมมือเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เกิดการพัฒนาในด้านอาชีพ แต่ยังส่งผลให้เกษตรกรมีความสุขและความมั่นคงในชีวิตมากยิ่งขึ้น *ด้านสิ่งแวดล้อม* เกษตรกรทั้งสองกลุ่มให้ความสำคัญกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเกษตรกรกลุ่มที่ 1 ปรับเปลี่ยนวิธีการทำสวนยางโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปลูกพืชหมุนเวียน เพื่อลดการใช้สารเคมีและฟื้นฟูดิน รวมถึงการรักษาคุณภาพของดิน น้ำ และระบบนิเวศในพื้นที่ ส่วนเกษตรกรกลุ่มที่ 2 ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และนำใบยางกับเศษพืชมาทำปุ๋ยหมักเพื่อลดขยะและเพิ่มสารอาหารในดิน นอกจากนี้ยังมีการจัดการน้ำอย่างเหมาะสม และขอรับเงินอุดหนุนเพื่อซื้อถังเก็บน้ำเพื่อลดผลกระทบจากภัยแล้ง แนวทางเหล่านี้ช่วยส่งเสริมการเกษตรที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มัสลิน่า ยีมะเหรีบ และคณะ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ชุมชนบ้านในเมือง หมู่ที่ 2 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า *ด้านสุขภาพ* มีชีวิตและการทำงานที่ดี สุขภาพแข็งแรง ไม่มีความเจ็บไข้ได้ป่วยเพราะมีการปลูกพืชผักไว้กินเองซึ่งเป็นผักปลอดสารพิษ อีกทั้งชาวบ้านทำสวนซึ่งเปรียบเสมือนการได้ออกกำลังกายไปในตัว *ด้านจิตใจ* ที่ชาวบ้านได้ทำเกษตรได้ทำในสิ่งที่ตนเองรัก มีความภาคภูมิใจ และการได้ใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวทำให้ได้รับความอิสระ ไม่เดือดร้อนใครแต่ก็ทำให้มีความสุขแล้ว *ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม* การที่เราได้ไปเจอกันหรือพูดคุยกันก็ทำให้เรามีความสนิทกันขึ้นไม่ว่าคนที่รู้จักหรือไม่รู้จักกันมาก่อนก็ตามเมื่อเราไปถ่ายภาพก็จะได้รู้จักกับคนทั่วไปหรือไม่เวลาเราไปทำบุญที่มีสยิดเป็นการรวมตัวของประชาชนในหมู่บ้านเพื่อมาทำบุญเป็นการช่วยกันคนละไม้คนละมือเป็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน *ด้านสิ่งแวดล้อม* ชาวบ้านได้ช่วยการสร้างพื้นที่สีเขียวในชุมชน เช่นการปลูกพืชยืนต้น และมีการหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี และยังมีการรวมกลุ่มช่วยกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน *ด้านเศรษฐกิจ* เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน โดยสามารถเพิ่มรายได้และลดหนี้สินจากการปรับปรุงกระบวนการผลิตอย่างก้าวหน้าให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้เกษตรกรกลุ่มที่ 1 ยังมีรายได้เสริมจากการจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งช่วยหมุนเวียนทรัพยากรในชุมชน ลดต้นทุนการผลิต และสนับสนุนการออมในระดับครัวเรือน ขณะที่เกษตรกรกลุ่มที่ 2 มีการวางแผนการเงินที่รัดกุมมากขึ้น ทั้งในด้านการลดค่าใช้จ่ายและการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ *ด้านสังคม* เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีพัฒนาการด้านสังคมที่ดีขึ้น โดยสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับเกษตรกรรายอื่นในชุมชนผ่านการรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้ และร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ช่วยให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และโอกาสในการอบรมหรือศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสวนยาง สะท้อนถึงการพัฒนาทางสังคมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และชุมชน *ด้านสิ่งแวดล้อม* เกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการทำสวนยางให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภาพแทน ซึ่งสะท้อนถึงการตระหนักรู้ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน สร้างสมดุลระหว่างการผลิตและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกษตรกรสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตควบคู่กับการดูแลระบบนิเวศในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมภพ จุโลห์ และ พุฒิธร จิรายุส (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กร ผลการวิจัยพบว่า *มิติทางเศรษฐกิจ* การทำให้เกิดดุลยภาพของการพัฒนา คือ เศรษฐกิจที่มีรากฐานมั่นคง มีขีดความสามารถในการแข่งขันและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นแนวคิดหลักใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการทำให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ประชาชนมีความมั่นคงปลอดภัยและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด *มิติทางสังคม* วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิตของสังคมที่ทำให้มนุษย์ปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นได้ โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และให้รวมถึงศาสนาธรรมซึ่งเป็น ระเบียบจิตใจของคนในสังคมที่ทำให้สังคมอยู่ได้โดยสงบสุข สิ่งเหล่านี้ล้วนถือเป็นการสร้างเงื่อนไขสังคมใหม่ให้ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาที่พึงปรารถนาก่อให้เกิดความเอื้ออาทร ความรัก ความสามัคคี สมานฉันท์ต่อกัน ชุมชนสังคมมีความเข้มแข็ง *มิติทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม* ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ทั้งเป็นสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันเป็นระบบนิเวศน์ที่สามารถให้คุณและให้โทษต่อมนุษย์ได้ทั้งที่ขึ้นกับความสมดุลหรือไม่ สมดุลของระบบนิเวศ โดยจะต้องมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีและ การพลังงานที่สะอาด ปลอดภัย และปลอดภัยพลภาวะเพื่อการมีสภาพแวดล้อมที่ดี

6. ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาการส่งเสริมการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ควรเน้นการสำรวจและวิเคราะห์รูปแบบความร่วมมือที่มีอยู่ รวมถึงการพัฒนาแนวทางในการสนับสนุนเกษตรกรให้สามารถเข้าถึงแหล่งทุน การฝึกอบรมทักษะ และการสร้างเครือข่ายการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มมูลค่า ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ควรศึกษาการพัฒนาโมเดลการผลิตทางการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ควรเน้นการศึกษาและพัฒนาโมเดลการผลิตทางการเกษตรที่สามารถนำหลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการลดการใช้ทรัพยากรและการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

7. รายการอ้างอิง

กชิตติ ใจผาผึ้ง. (2567). BCG โมเดลกับการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรแปรรูปข้าวปลอดภัยแบบยั่งยืน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. *วารสารบริหารธุรกิจและการจัดการปริทัศน์*, 14(1), 27-46. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/bahcuojs/article/view/256220>.

การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน. (2567ก). *จำนวนสมาชิกทั้งหมดของเกษตรกรกลุ่มที่ 1: สมาชิกทั้งหมด 260 ราย*. การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน. [เอกสารภายในหน่วยงาน].

_____. (2567ข). *จำนวนสมาชิกทั้งหมดของเกษตรกรกลุ่มที่ 2: สมาชิกทั้งหมด 330 ราย*. การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน. [เอกสารภายในหน่วยงาน].

_____. (2568). *จำนวนบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรชาวสวนยางจังหวัดน่าน ทั้ง 3 ราย*. การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน. [เอกสารภายในหน่วยงาน].

กิตติศักดิ์ ร่วมพัฒนา, ฉัตรเกษม ดาศรี, อภิชาติ แสงอัมพร, มัญญา จำปาเทศ, ศศิณิภา แต้มทอง, และ จิรวรรณ สัจจรดี. (2566). รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานคิด Model เศรษฐกิจ BCG สู่ความยั่งยืน ตำบลโคกยาง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 25(2), 111-126. <https://so103.tci-thaijo.org/index.php/jhssrru/article/view/271656/180969>.

เกษร เกษมชื่นยศ. (2563). การพัฒนาของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารจันทร์เกษมสาร*, 24(1), 16-30. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/crujournal/article/view/220412/167412>.

ขวัญใจ ทองศรี. (2564). คุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวพุทธจิตวิทยา. *วารสาร มจร มนุษย์ศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 325-337. <https://so303.tci-thaijo.org/index.php/human/article/view/254326/171887>.

- เนตรวดี เพชรประดับ. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับรายได้ของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2), 3596-3617. <https://he3502.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/166812/120421>.
- มัสลีนา ยี่มะเหรีบ, ปาลิดา มาระมาต, พงษ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์, เดโซ แชน้ำแก้ว, และเชษฐา มุหะหมัด. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ชุมชนบ้านในเมือง หมู่ที่ 12 ตำบลละงู อำเภอละงู จังหวัด สตูล. *Journal of Spatial Development and Policy*, 1(4), 47-58. <https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/article/view/186>.
- วริกานต์ อำนวน, ศุภินันท์การย์ ระวังวงศา, กนกพิชญ์ วิษณุวรนนท์, จันทนา อุดม, และสมชาย ราษฎร์เจริญ. (2564). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 4(1), 61-77. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/husojournalpnru/article/view/257550>.
- วรริยา ลำจุมจิง, & พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ๆ บ้านกกตาล ตำบลหนองขุนใหญ่ อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 4(4), 175-184. <https://so102.tci-thaijo.org/index.php/soc-rmu/article/view/245319/166910>.
- วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2565). การศึกษาเปรียบเทียบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ของเครื่องมือวิจัยด้วยเทคนิค IOC, CVR และ CVI. *วารสารรังสิตสารสนเทศ*, 28, 169-192. <https://rilj.rsu.ac.th/journal/157>.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. โอเดียนสโตร์.
- สมภาพ จูโล่, และ พุฒิธร จิรายุส. (2567). การพัฒนาด้านสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กร. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 11(1), 285-295. <https://so206.tci-thaijo.org/index.php/JMDUBRU/article/view/275459/184030>.
- สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง, ละมัย ร่มเย็น, ภาวรินทร์ สวัสดิ์ไธสง, พัทธนันท์ ชมภูนุช, และ ลัดดาวัลย์ ร่มเย็น. (2562). สภาพปัญหา ความต้องการ คุณภาพชีวิต และรูปแบบการพัฒนา ประสิทธิภาพการผลิตและการสร้างมูลค่าสินค้าเกษตรของวิสาหกิจชุมชน. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 8(2), 230-240. <https://so203.tci-thaijo.org/index.php/JIRGS/article/view/243857>.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2562). *เศรษฐกิจสีเขียว*.

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.).

_____. (2563). *โมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG*. https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/bcg-by-nstda/

อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา, และ ปริญญารัตน์ เลี้ยงเจริญ. (2566). *นโยบายเกษตรเพื่อรองรับ BCG*. มูลนิธิสถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ร่วมกับสถาบันคลังสมองของชาติและสำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.).

อนันตชัย ยूरประถม และคณะ. (2557). *ไขความหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. ศูนย์พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.

BCG.in.th. (ม.ป.ป.). *BCG เป็นมายังไง?* <https://www.bcg.in.th/background/>

World Commission on Environment and Development. (1987). *Our Common Future*. Oxford University Press.